

Genetische vingerafdruk verbetert situatie roofvogels in Slowakije

Hero Moorlag

Begin mei bezochten Jan de Vries en ik als leden van de Werkgroep Natuur en Milieu van de Stichting Stedenband Hoogeveen-Martin voor de vierde keer onze vrienden van Správa Vel'ká Fatra in Vrútky bij Martin. We konden ruim tweeduizend mark en twee verrekijkers overhandigen ten behoeve van de bewaking van steenarend- en slechtvalknesten. Het geld is afkomstig van de Martina de Beukelaarstichting, een WRN-lid en de gemeente Hoogeveen die in de persoon van de burgemeester mij als speciale gast op Boomplantdag 2000 een cheque aanbod. De kijkers werden door een WRN-lid aangeboden.

Bureaucratie

Voor het geld dat wij in mei 1999 overhandigden heeft Správa twee perfect werkende radiozenders en -ontvangers van het merk Motorola gekocht en enkele tenen manden voor het vervoer van minder valide en zieke roofvogels. Ter stimulering van een verbeterde permanente bewaking bij alle nesten van grote roofvogels in de Vel'ká Fatra hadden we begin april een in het Slowaaks gesteld ambitieus plan naar Správa gestuurd. Het plan moest het voor vrijwilligers aantrekkelijker maken bij nesten te waken. Het stuk behelsde onder andere de bouw van vaste blokhutten voorzien van verwarming, slaappleats, monitor en telescoop. Ons plan bleek nauwkeurig bestudeerd, maar werd om de volgende redenen afgewezen. Als Beschermd Landschap staat de Vel'ká Fatra hiërarchisch op het laagste niveau. De hogere bazen in Banská Bystrica hebben altijd kritiek op het werk van Správa. Hun telefoonrekening is te hoog, ze emailen teveel, rijden teveel in de dienstauto, gebruiken teveel papier of lopen maar wat in het veld. Van hoger hand gaat geen enkele stimulans uit om roofvogels te beschermen. Ondanks deze frustrerende bureaucratie is de inzet van de zeven medewerkers van het kantoor in Vrútky hoog. Zelfs kantoorpersoneel is bereid een weekeind bij een steenarendnest te waken. Ook Ginger Molitor van Peace Corps waakt regelmatig bij een nest of voert controles uit. De Vel'ká Fatra beslaat 60.000 ha bergterrein. Er is slechts één boswachter (Metod Macek) en er zijn twee totaal versleten dienstauto's. Ter vergelijking: de nabijgelegen Malá Fatra beslaat 20.000 ha. Omdat dit gebied Nationaal Park is, zijn er vijf boswachters en vier goede dienstauto's waaronder terreinwagens. Správa vecht al enkele jaren om een Nationaal Park te worden. Besprekingen, direct met de minister, vinden het laatste halfjaar bijna iedere maand plaats. Nationaal Park Vel'ká Fatra betekent een betere financiële situatie en een betere bemanning op kantoor en in het veld.

Positieve ontwikkelingen

Ondanks de treurnis die voortvloeit uit de hiërarchie binnen de organisatie van het Slowaakse Staatsbosbeheer zijn er lichtpunten. Wettelijk is bepaald dat binnen twee jaar van alle Steenarenden en Slechtvalken een genetische vingerafdruk moet worden gemaakt. De controle op roofvogelbezit is al verscherpt. Vorig jaar is versneld een begin gemaakt met het afnemen van bloed van pasgeboren roofvogels. De wettelijke maatregel verscheen prominent in de media. Onze vrienden van Správa beweerden in mei dat de nieuwe wettelijke bepaling stropers ervan weerhoudt vogels uit te horsten. Daardoor steeg het aantal broedparen Steenarend in Slowakije tot 80 (was 71) en het aantal Slechtvalken tot 15 (was 11). (*Redactie*: dat laatste is niet erg aannemelijk, omdat het niet meer uithalen van jongen pas na enkele jaren -op zijn vroegst- zichtbaar kan worden in een populatietoename; het duurt namelijk enkele jaren voordat de jongen oud genoeg zijn om de lokale populatie binnen te komen terwijl in de tussentijd veel jongen doodgaan.) Metod Macek verwacht dat volgend jaar 20 paren Slechtvalk in Slowakije zullen broeden. In de Vel'ká Fatra steeg het aantal paren Steenarend van 5 naar 7 en het aantal Slechtvalken van 1 naar 3. Wegens tijdgebrek kon niet het hele gebied worden onderzocht. Vermoedelijk zijn er dit jaar 5 paren Slechtvalk in de Vel'ká Fatra (mededeling Metod Macek). Slechts één nest wordt permanent bewaakt. Daarbij komt dat met Polen een project is opgezet ter bescherming van Steenarend en Schreeuwardend in de hele Karpaten. Oekraïne heeft te kennen gegeven zich in 2001 bij dit project te zullen aansluiten. Het gaat in de eerste plaats om monitoring en gezamenlijke afspraken en wetgeving. Het extra veldwerk moet in de Vel'ká Fatra voorlopig door enkele mensen worden uitgevoerd. Men heeft één vrijwilliger uit een dorp die is te vertrouwen en enkele valkeniers van kasteel Bojnice die bereid zijn in de bewaking mee te doen. De bazen van Banská Bystrica hebben bepaald dat in de Vel'ká Fatra niet mag worden gebouwd. Ons plan voor blokhutten werd door Ivan Milan, chef Správa, daarom voorzichtig omgezet in de aanschaf van een caravan die in het dal onder een steenarendnest kan worden geplaatst. We hebben de plek in het L'ubochnianská dolina gezien. Men wil meer wetenschappelijk onderzoek doen naar de activiteiten van Steenarenden op en rond het nest. Als werkgroep zullen wij vanaf heden proberen dit project financieel te steunen.

Slechtvalknest

In Rozhanovce bij Kosice in het uiterste oosten van Slowakije bevindt zich een Staatsboerderij waar men Slechtvalken en Sakervalken fokt ten behoeve van het vluchtbedrijf. Valkeniers kunnen hier hun vogels kopen. Heel duidelijk is in Slowakije namelijk de afspraak gemaakt dat er geen jonge valken uit nesten in de natuur mogen worden uitgehorst. De 200 valkeniers kennen uiteraard de maatregel van de genetische vingerafdruk, een goede stok achter de deur om geen wilde jongen uit te horsten. De reproductie in Rozhanovce is blijkbaar hoog, want er blijven ieder jaar vogels over. Ze worden als jong in een natuurlijk nest bijgeplaatst. Dat maakten we op 3 mei mee bij Dolný Haranec in het zuiden van de Vel'ká Fatra. Zoöloge

Janka was die ochtend met vier jonge Slechtvalken uit Rozhanovce gekomen. Metod zou één van de jongen in het rotsnest bij Harmanec plaatsen. We volgden zijn acrobatische toeren vanuit de bewakerstent (WRN-schenking) op de tegenoverliggende berg. Metod hing als een blauwgehelmd poppetje tegen de grijze rots. De valken alarmeerden fel. Tegen de lucht leek het vrouwtje een keer groter dan het mannetje. Bij het nest kon Metod op een rotsplateau staan. Hij riep via de Motorola-apparatuur dat er vier jongen in het nest lagen. Hij tilde er twee op en vroeg of we ze door de telescoop (WRN-schenking) konden zien. Daarna liet hij een handvol duivenveren en -ringen zien. We zagen dat de jongen werden gewogen met een veerunster van de WRN. Metod nam het gekweekte jong weer mee terug naar het dal. Vijf jongen zou voor dit overigens productieve paar toch teveel zijn geweest. Het jong werd dezelfde dag nog in een nest in de Malá Fatra bijgeplaatst. Hier waren twee eieren niet uitgekomen. De gefokte jongen zijn voorzien van oude ringen uit 1993 van Vogelringstation Praag. Slowakije heeft (nog) geen eigen ringstation. Soms krijgt Správa kleuringen met nummer van de Poolse Ornithologische Vereniging. In het dal liet Metod zien dat de één van de riemen van zijn verouderde klimtuig was gescheurd.

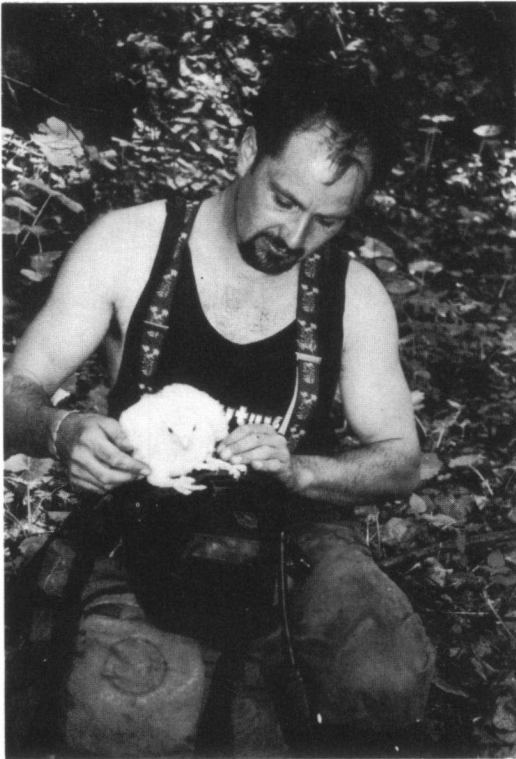

Foto 1. Metod Macek met jonge Slechtvalk, gefokt in gevangenschap en op het punt in het nest van een wilde Slechtvalk te worden bijgeplaatst, Slowakije, begin mei 2000 (Hero Moorlag). *Forester Metod Macek with young Peregrine Falcon, raised in captivity and about to be fostered, Slovakia, early May 2000.*

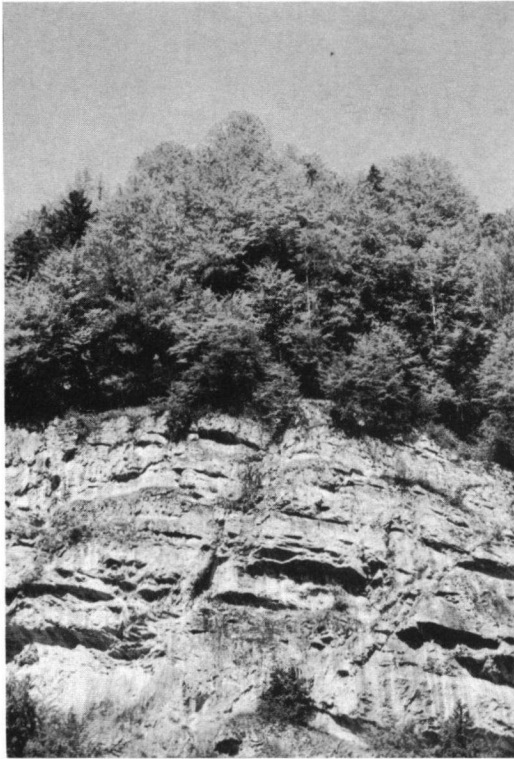

Foto 2. Nestbiotoop van het slechtvalkpaar bij Harmanec, begin mei 2000 (Hero Moorlag). *Nesting habitat of Peregrine at Harmenec in Slovakia, early May 2000.*

Trekkende roofvogels

Tijdens ons vijfdaags verblijf hebben we drie keer een bergtocht gemaakt met Metod, L'udo Remeník of Ivan. Telkens zagen we trekkende Zwarte Wouwen hoog overvliegen. Staande op een schitterend uitzichtpunt op 1550 m bij Smrekovica ontdekte Jan een Arendsbuizerd. De soort werd door Metod als doortrekker bevestigd. Je kijkt er eerst vreemd tegenaan, omdat je de vogel van boven ziet. Maar met Peterson kwamen we er uit. Door het schitterende weer waren de kleuren duidelijk.

De volgende dag zagen we de soort opnieuw, maar ook een Steppenbuizerd. Verder de normale roofvogels: Buizerd, Slechtvalk, Havik, Sperwer en Torenvalk. De Steenarend liet zich nu, in de eifase, niet zien. De ambiance is geweldig. Besneeuwde hellingen en bossen waaruit de zang van Beflijster, Fitis, Vink, Heggenmus en Grote Gele Kwikstaart (beken) opstijgt. In de dalen zaten Waterspreeuwen elkaar achterna, razendsnel de meandering van een beek volgend. In het Turiec dal (Martin ligt aan de rivier de Turiec) hoorden we Grauwe Fitis, Withalsvliegenvanger, Paapje en de normale struweelvogels als Fitis, Zwartkop en Tuinfluiter. En in de lucht opnieuw Zwarte Wouw, Havik, Buizerd en Schreeuwend. Toen de dienstauto, een Petrol, het wegens oververhitting op een steile helling begaf, kwam er opnieuw een plan in ons op om deze mensen te helpen: reparatie van de auto, beter klimtuig, caravan, videocamera en monitor. Er is nog veel te doen. We houden jullie op de hoogte.

Adres: De Aak 108, 7908 EK Hoogeveen.